

NOTA.

Esta escritura confirma y declara lo notado en la del año 866 núm. 13.

Núm. 17.

Restauracion del obispado de Orense por el rey Alonso tercero en 28 de agosto del año 886.

Esp. Sag. tom. XVII. Apénd. I.

In nomine Domini Dei, et salvatoris nostri Jesu-Christi, Dominis Sanctis, et..... nobisque post Dominum fortissimis patronibus venerandis, beatissimae Mariae Virginis et genitricis Domini Jesu-Christi, S. Joannis Baptiste, atque praecursoris Christi, necnon et sancto confessori Martino episcopo, quorum reliquiae sanctae sunt in ecclesia Auriensis sedis provinciae Galliciae. Nos exigui famuli vestri *Adephonsus*.... princeps una cum uxore mea et regina Iscmena orans, ut hunc nostrum votum dignetis suscipere pia oblatione; licet primordia bonorum operum, quae à Dei insti-
ctu immediatè gignuntur, justitiae operibus deputentur, ta-
men quae majori cumulo et potiori crescunt in voto, am-
pliore remuneratione expectantur in praemio; unde justè de-
bet instaurare, quod non debet perire, et vividè debet ela-
borare, quod vota sua Deo offerat, ut non pereat, q....,
nitè censuræ ut maneat. Quamobrem non parva ex nos-
tris quae vobis litationis manticula est ab antistite, quae nos
studiosè curamus in melius transducere. Quapropter quia
dudum jam constabat indita dote, et tradita cultoribus eccl-
esiae, et in thesauris ante reposita; sed profanator antistes
Censerius ausu maligno, et mundanarum rerum arreptus
beneficio, non solummodo visus est nostra pia disolvere vo-
ta, sed etiam in tanta inhaesit vesania, ut ipsam ecclesiae
dotem dissipare, vendere, et lictionem cum pretio ab empto-
ribus accipere. Unde factum est post illius discessum, *Summa*

successit in loco episcopatus. Interim cum omnia vividè per-
quireret, ut sacros principum canones, et inventa essent cun-
cta demolita, nostris auditibus è vestigio intimavit, et affa-
tim dignum ac providum duximus, ut instaurata dote novo-
que stilo plantaremus, sicut et factum est.

Igitur Genitor noster divae memoriae *Ordonius rex* post depopulationem Arabum loci hujus ecclesiae, ipse pri-
mus, ut fuerat exuleo enareo relictum, hanc sedem apprehe-
dit cum villis vel omnibus adjacentiis suis; sed praeceps
factum est, oppugnante vel expulsante gens arabica quietu-
dinem terrae, in solitudinem est redacta. Postea namque idem
pius genitor noster hanc patriam nobis ad regendum tra-
didit, et sub nostro moderamine est redacta, et Dei ma-
nu gubernante, et rerum intercessu postulante, expulimus
ab ea gentilium infestations, et barbarorum substationes:
populabimus quoque è novo terram illam, et ejus deserta
habitabilem fecimus, et hanc sedem viridem ex squalido fe-
cit Genitor noster, et capuimus, mancipavimus, et jure nos-
tro pro terminis suis subter adnotatis, subditam colonibus
nostris tradimus vobis annexam redentes rationem. Adven-
iente quoque *Sebastiano Archabiciensi* peregrino episcopo, ex
provinciae *Celtiberiae* expulsus à barbaris, mirabiliter hanc
sedem concessimus, qui primus in eadem ecclesia antistes
fuit; post passionem vitae illius *Censerius* in loco ejus
episcopum ordinavimus; et quam dotem factam ecclesiae
taxavimus, malitiosè, ut superius diximus, et sacrilege evertit.

Deinde post ejus discessum tertius Auriensis ecclesiae
praeest *Summa* episcopus, qui nostris auditibus nuntiavit,
ut iterum hanc dotem scriberimus, sicuti nunc factum est.
Unde concedimus ecclesiae Dei, vestræque cuncta, secun-
dum definitiones sanctorum Patrum, terminos ecclesiarum,
Pala aurea, Limia, Berrugio, Lemaos, Bebalos, Zepastos,
Geurres, Pioza, Casavio, Vereganos, Senabrias et Calaba-
zas majores; et quae ad stirpem adprehendimus, videlicet,
per terminum de Penna de Vado, et inde per illam acta-
rium quod vocitant Letaniarum, et inde ac denique per

Mahonete, et inde per actarium regis, et inde ad S. Cyprianum de Periola, et ferit per cacumina montis Cominalis, et denique S. Marina de Monte, deinde per domum S. Eusebii, et inde quomodo concludit per flumina Lanoiae, donec ingressus est pro media vena fluminis Minei usque dum supra diximus ad Penna de Vado. Haec omnia cuncta cum villis, viculis atque praestationibus suis, terris, vineis, paneris ceterisque arboribus, pratis, pascuis, hortis, molinis, vel quidquid intra supra taxatis terminis manet inclusum, secundum ex stirpe omnia accepimus et vindicavimus, ecclesiae vestrae jure perpetuo tradimus, ut episcopi hujus sanctae sedis, vel cultores ecclesiae, habeant et teneant jure quieto pro reparatione ejusdem ecclesiae, pro luminariis jugiter accendendis, pro addendis odoribus sacris, et sacrificiis Deo placabilibus immolandis, pro victu et vestitu monachorum, et quae sub aula vestra motabantur, sicut pro susceptione peregrinorum, et sustentationibus pauperum. Item adjicimus in omni giro ecclesiae vestrae LXXXII. passos; duodecim pro corpora tumulanda, et septuaginta pro toleratione omnes vita sancta degentes, cum ceteris aliis adjunctionibus eorum, in pondisque partibus adjacentis, secundum sententiam canoniam exarata permanet in melius.

Rursus dicimus atque offerimus ecclesiae vestrae calicem argenteum cum patena sua, velum de polegia, palleum unum, signum aereum, atque et aereum lucernam, cum suo casistale vestesque fusiles. Item damus atque confirmamus quod jam dudum concessimus pro cartula testamenti gloriae vestrae ecclesiam S. Eugeniae, non procul à sede quae est in ripa fluminis Minei, cum aedificiis, terris, vineis, paneris ac diversis arboribus fructuosis, cum omnibus suis adjacentiis, et debitum de predicta ecclesia S. Eugeniae ex integro, secundum quod eam empsimus de dato *suprini mei Sebastiani episcopi*, cum omnibus terminis suis antiquis, ut habeant omnia pars ecclesiae vestrae jure perenni mansura. Si quis sanè contra hoc votum nostrum ad irrumendum iterum venerit, tam de parte nostra, quam atque de

extranea, sive sit episcopus, sive sit clericus, vel laicus, minime valeat, sed leges pacifcas praecipiunt quadruplum, et eo amplius redintegret, et in die examinis poenam ex hoc sentiat, et in futuro cum Juda Christi proditore reus existat, et pro irruptione testamenti solidos ducentos exsolvat. Factum atque restauratum hoc testamentum sub die V. kalendas septembres, discurrente era DCCCCXXIV, anno feliciter in Dei nomine gloriae regni nostri XXI, commorantes in possessione nostra Cortulo, et suburbio civitatis Legionensis Ordoniūs serenissimus princeps hanc cartam primitus ordinavit. Adephonsus rex hunc testamentum à nobis restauratum conf. Scemena regina hoc testamentum à nobis factum confirmo. Ordonius confirmo. Veremundus princeps confirmo. Adosindus Periz testis.... Breto Ajani testis. Possidendus dñs nomine, qui hunc testamentum scripsit, testis. Adephonsus, princeps proles Veremundi, confirmo. Fafila Oduariz testis. Adephonsus Manoeli testis. Veremundus dñs de Libana testis. Aloytis presbyter testis. Cano Gilariorum testis. Fachinus presbyter testis. Ranimirus nutu divino à domino unctus in sceptrum locatus conf. Tarasia regina Christi ancilla hoc signum indidi *

NOTA,

Esta preciosísima escritura contiene la historia de la devastacon y restauracion del obispado de Orense, sobre cuya esplicacion puede verse el tomo XVII de la *España Sagrada*.

Para mi objeto solo importa notar que Alonso tercero restauró por sí mismo la silla episcopal: hizo que fuera obispo de ella un *Sebastian*, obispo de Arcabriga, que había buscado asilo en su corte, huyendo de la Celtiberia por persecucion de los moros; y que demarcó los límites diocesanos para que no se entrometiesen en ellos los obispos confinantes.

Demarcacion del obispado de Vique por Oton, rey de Francia, en 24 de junio de 888.

Archivo de Vique y Esp. Sagr. tom. XXVIII. Apénd. II.

In nomine Dei aeterni et salvatoris nostri Jesu-Christi. Otto misericordia Dei rex. Si servorum Dei vota prompta voluntate recipimus, atque utilitati eorum omnimodis providemus, sine dubio aeternae retributionis praemia à pio Deo nobis largiri confidimus. Quocirca noverit omnium fidelium Dei nostrorumque solertia, quia adiit aures clementiae nostrae venerabilis archiepiscopus Theodardus à parte Godemari Ausonensis et Manressensis episcopi, et deprecatus est ut matrem sedis ecclesiae jam dicti episcopi longo incursu paganorum proprio pastore et christianitatem frustratam, de rebus nostris ad jam dictam ecclesiam, quae est constructa in honore sanctae et intemeratae Virginis Mariae, atque Petri apostolorum principis, ditaremus. Quod quidem libenti animo fecimus. Concedimus igitur jam dictae ecclesiae ejusque episcopo cum omnibus successoribus ejus in Ausonensi pago omnes regias dignitates, de Manressae civitate, quantum ipse comes consentivit ad ipsam ecclesiam de ipsa civitate, et vallem quae dicitur Artessae cum ecclesiis, villis et villaribus, et cum finibus et adjacentiis eorum; hoc est, de ipso rivo de Olone qui funditur in rivo lato, deinde per ipsos montes, super villa Torcana usque in Balso rubio; deinde ad serram longam, sicut aquae vertuntur: deinde per stratam per serram longam disurrentem super villam Matacanis, et pervenit ad fracturam qui discurrevit in Rubricato: deinde à ribo lato usque in Rubricatum, et pervenit à ribo de Olone. Haec omnia cum ecclesiis, et decimis, et teloneis mercatorum terrae tertiam partem usque in finis Cardonae, et usque ad ipsos fines de Bergitano, et usque in Eramala, cum pascuariis de comi-

tibus, praedicto episcopo, ac sequacibus ejus concedimus canonico more cuncta habenda. Habitatores verò locorum illorum servitium et obsequium quod comitibus hactenus impendebant abhinc jam dicto episcopo impendant ac successoribus ejus. Nullusque de praefata terra vendere sine licentia episcopi praesummat. Nullusque exactor reipublicae nec in teloneis, nec in fredis, nec in ullis redhibitionibus eum laedat. Et qui de ecclesiis aut decimis sine licentia proprii episcopi se praesumpserit, invictus solidos DC. componere faciat jam dicto episcopo et successoribus suis: et hoc quod apprehenderit, sine dubio restituji faciat; sed quietum pro salute nostra et conjugis ac prolis Domini misericordiam exorare delectet. Ut verò hoc auctoritatis nostrae testamentum firmius veriusque credatur, manu nostra id firmavimus, et anulo nostro insigniri jussimus. Signum Odonis glorioissimi regis. Datum VIII. kal. julii anno incarnationis Domini DCCCLXXXVIII. indictione VI. anno secundo regnante domino Odone glorioissimo rege. Actum Aurelianis feliciter. Amen. Theodardus Narbonensis archiepiscopus.

NOTA.

Esta escritura prueba que los reyes de Francia, soberanos de la *Marca hispánica* en el siglo nono, usaban del mismo poder que los reyes de Asturias y Leon algunas veces, aunque por lo comun procuraban que el papa lo confirmase.

Aquí consta que el rey Odon no solo restauró y dotó el obispado de Ausona (hoy *Vique*), sino que demarcó sus límites y territorio diocesano por sí mismo á petición del arzobispo de Narbona, metropolitano entonces de Cataluña.

Núm. 19.

Confirmacion de la sujecion de los territorios dioecesanos de Braga y Orense al obispo de Lugo por el rey Alfonso tercero en 6 de julio de 899.

Archivo de Lugo y Esp. Sagr. tom. XL. Apénd. XX.

In nomine Dei omnipotentis vivi, et increati Patris et Filii et Spiritus sancti, cuius divinitas, inefabilis deitas, honor et gloria perennis cuncta praecellit sublimia angelorum agmina, intuetur coelorum alta, et omnium corda penetrat interiora. In his itaque regis invisibilis confidens misericordia et pietate ego Adephonsus rex superni regis famulus una cum uxore mea regina Scemena Christi ancilla in veneratione confidens, et patrocinio gloriosae Virginis Mariae, cuius ecclesia seu sedis in urbe Lucensi ab ayibus meis, sive à predecessoribus est venerabiliter informata, atque à paganis laudabiliter in pristina primi honoris gradu, quod pacis tempore adquisierat, restituta. Simili modo, ut et ipsi principes primi, ita videlicet nunc ego jam supradictus Adephonsus rex cum conjugie mea Scemena, eidem ecclesiae S. Mariae Lucensis sedis, concessum primitus à predecessoribus meis regibus culmen honoris restituimus, atque condonamus pro salute animarum nostrarum, et remedio peccatorum nostrorum, simul et Bracarensem et Auriensem urbes, cum sibi olim subditos terminos ditioni ejus adscribimus, quae nunc destructae esse videntur, et vobis praesuli gloriozzo ejusdem civitatis Lucensis domino Recaredo consignamus, et successoribus vestris pontificibus testamenti jure privilegii predecessoris mei Adephonsi auctoritate corroboratas. Has itaque urbes et provincias praedictas vobis condonamus pro ipsis ecclesiis vestris et provinciis quas S. Salvatori Ovetensis ecclesiae subdidimus; de quibus vos vestrique clerici conquesti estis querimoniam nobis objectam in concilio episcoporum, et nobilium virorum congregato

in apostolica ecclesia S. Jacobi, die ejus consecrationis; in quo videlicet loco in praesentia pene omnium, qui aderant tanta dedicationi à vobis mihi praesentatum predecessoris mei domini Adephonsi regis seriem testamenti manu valida confirmavit, et magnum scriptum vobis tribuit, ut si post discessum meum aut vestrum è saeculo, supradictae ecclesiae et provinciae deo propitiante ad canonicalem redierint gradum, et ecclesiae omnes sua recipiant caritativè dioecesalia jura, et ditioni vestrae ecclesiae Lucensi, quas substraximus, restituantur ecclesiae, et provinciae, sicut in predecessoris mei gloriosissimi regis Adephonsi continetur scriptura testamenti: ne canonicalis, et apostolicae sedis decreta à nobis videantur, quod absit, praetermitti. Et quod pro salute animarum necessitate compulsi egimus, in periculo vertatur nostro, si ecclesiae inter se rixate divortiom habuerint, quia de rebus ecclesiarum et pauperum vi abstractis, sacrificium Deo placibile non solvitur. Ideo ut omnia membra sint in pace, in capite uno; id est, in Christo pacifice unaquaque ecclesia suum recipiat terminum episcopi: ut omnes ecclesiae directè per viam pacis, pro statu regni nostri, et incolumitate et salute nostra, et praecedentium et subsequentium regum intercedant ad Dominum equo animo: et per hanc definitionem nostram unaquaque ecclesia sua recipiat confinia ut benedicatur nomen Domini à universis, et genus regum, et nostrorum corporum animas paradisus accipiat. Si quis verò rex generis nostri, aut extraneae gentis, aut quaelibet persona potentissis aut pontificalis, hoc nostrum votum et decretum seu testamenti seriem irrumperem decreverit, malignitatis perfidia captus, primitus iram Dei excelsi incurrit, et canonicali sententiæ damnatus, cum Juda, Data et Abiron informalè sustineat cruciatum, nisi statim correptus poenituerit: et si in malis permanserit in ultimo examinis die, sit anathema damnatus cum diabolo: et in praesenti vita quinquaginta auri libras persolvat: et ecclesiae eoi legaliter concessa abstulerit, in duplo aut in triplo restituat, quod abs-traxerit: et haec testamentorum nostrorum series firmum ha-

beat roborem jure perpetuo. Facta donatio testamenti regis religiosi principis Adephonsi *coram episcopis et comitibus II.* nonas julii, era DCCCCXXXVII. Igitur memoramus et confirmamus quidquid devotissime avii, et parentes nostri huic sanctae aulae vestrae obtulerint, videlicet proavus noster divae memoriae Adephonsus princeps cuius memoria ejus sit in benedictione. Adephonsus rex servus Christi signo testamentum manu mea. Scemena regina similiter manu mea.

NOTA.

Esta escritura es confirmacion de la que tenemos publicada en el núm. 11 del presente apéndice. Aquella fué otorgada por Alonso segundo en 832, y ésta por Alonso tercero, sin citar autoridad del papa para nada.

Solo dice S. M. que cuando estaban en la consagracion de la catedral de Santiago le había presentado Recaredo, obispo de Lugo, una peticion, en la cual se quejaba de que á su diócesis se hubiesen dismembrado ciertos distritos para la iglesia de Oviedo; en cuya vista el rey conferenció el asunto con los obispos y magnates, y con su acuerdo resolvió compensar al obispo de Lugo concediéndole de nuevo los territorios de la diócesis de Braga y los honores de metropolitano.

Merece observacion particular la expresion de concederse al obispo de Lugo la diócesis de Orense, siendo así que estaba restaurada su silla, y tenia obispo puesto por este mismo rey desde antes del año 877, como consta de la escritura de 886 que hemos puesto en el núm. 11 de este apéndice. Florez observó con razon que la persona encargada de extender esta acta de Lugo en 899, tomó las expresiones de la que había otorgado el rey Alonso segundo en el año 832, núm. 11 del presente apéndice; y como se proponía por objeto principal el de los honores metropolitanos del obispo de Lugo, no reparó en que su silla se hallaba con prelado propio: por lo cual copió la cláusula con todas sus palabras.

Sin embargo por la escritura que veremos del año 1071, en que el rey de Castilla y Leon Sancho segundo restauró total y perpetuamente la silla episcopal de Orense, parece que la restauracion hecha en 877, y reducida á instrumento público en 886, había sido parcial, y que la ciudad de Orense prosiguió sin catedral hasta dicho año de 1071.

Núm. 20.

Demarcacion del obispado de Oviedo por el rey Alonso tercero en 20 de enero de 905, adjudicándole tambien muchos territorios de los obispados de Leon, Astorga, Zamora y Palencia.

Esp. Sagr. tom. XXXVII. Apénd. XI.

In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, cuius regnum et imperium sine fine permanet in saecula saeculorum. Amen. Ego Adephonsus rex, filius Ordonii regis, quartus in successione regni Casto Adephonsus, una cum conjuge mea Scemena regina, necnon filiis nostris Garsea, Ordonio, Gundisalvo ovetano archidiacono; Freyla et Raneniro, facimus eftam testamenti Ovetensi ecclesiae sancti Salvatoris de nostris castellis prae nominatis et de nostris monasteriis, villis prae nominatis: confirmamus etiam privilegia testamenti, sicut sunt confirmata, et concessa ab antecesoribus nostris regibus; et concedimus hic in Oveto illud castellum quod à fundamento construximus, et super portam ipsius castelli in uno lapide illam concessionem scribere in testimonio mandavimus, sicut hic subtilavimus, et foris juxta illud castellum palatium, ubi paueamus, magnum fabricabimus.— *In nomine Domini Dei salvatoris nostri Jesu Christi sive omnium sanctorum, sanctae Mariae semper virginis cum bisensis Apostolis, ceterisque Ss. Martyribus, ob cujus honorem templum istud aedificatum est in hunc locum Oveti à quodam religioso principe, à cuius namque discessu usque nunc*